

บทนำ

การปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้นแบ่งออกเป็น 3 ระบบ คือ ระบบรัฐสภา ระบบประธานาธิบดี และระบบกึ่งรัฐสภากึ่งประธานาธิบดี แต่ละระบบก็มีหลักการแบ่งแยกอำนาจที่เคร่งครัดแตกต่างกันออกไป ประเทศไทยใช้รูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา ซึ่งเป็นระบบการปกครองที่ไม่ได้ยึดหลักการแบ่งแยกอำนาจอย่างเคร่งครัด มีการแบ่งองค์กรผู้ใช้อำนาจออกเป็น 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ โดยแต่ละฝ่ายมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะฝ่ายบริหารกับฝ่ายนิติบัญญัตินั้นต่างมีฐานะทางรัฐธรรมนูญที่เท่าเทียมกัน ฝ่ายบริหารไม่ได้เป็นเพียงผู้รับมอบอำนาจจากฝ่ายนิติบัญญัติ หรือเป็นเพียงผู้ใช้อำนาจปฏิบัติการให้เป็นไปตามนโยบายที่ฝ่ายนิติบัญญัติกำหนดเท่านั้น ฝ่ายบริหารจึงไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจบังคับของฝ่ายนิติบัญญัติ ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ซึ่งกันและกันนี้เป็นไปอย่างใกล้ชิด ต่างฝ่ายต่างเข้าไปมีส่วนร่วมใช้อำนาจกับอีกฝ่ายหนึ่ง ทำให้ทั้งสองฝ่ายต่างมีอิทธิพลต่อการใช้อำนาจซึ่งกันและกัน

ดังนั้น เพื่อให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งใช้อำนาจเกินขอบเขต หรือมีอำนาจเหนืออีกฝ่ายหนึ่งมากเกินไป จึงต้องกำหนดให้มีการถ่วงดุลอำนาจหรือคานอำนาจกัน โดยฝ่ายนิติบัญญัติมีอำนาจออกกฎหมายในการปกครองประเทศ และควบคุมการบริหารงานของฝ่ายบริหาร ได้แก่ การตั้งกระทู้ถาม การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ ซึ่งส่งผลให้ฝ่ายบริหารพ้นจากตำแหน่งได้ ด้วยเหตุนี้เองจึงมีการกำหนดให้ฝ่ายบริหารมีอำนาจเสนอให้ประมุขของรัฐยุบสภาผู้แทนราษฎรเพื่อให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่โดยให้ประชาชนเป็นผู้พิจารณาตัดสินชี้ขาด การยุบสภาผู้แทนราษฎรจึงเป็นทางออกตามวิถีทางประชาธิปไตยทางหนึ่ง แต่การยุบสภาผู้แทนราษฎรในอดีตของประเทศไทยที่ผ่านมานั้นไม่ได้ถูกใช้เพื่อถ่วงดุลอำนาจเท่าที่ควร รัฐบาลหรือฝ่ายบริหารมักจะใช้การยุบสภาผู้แทนราษฎรเป็นเครื่องมือในการก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองมากกว่าที่จะใช้เพื่อถ่วงดุลอำนาจ

วัตถุประสงค์ดั้งเดิมของการยุบสภาผู้แทนราษฎรมีขึ้นเพื่อถ่วงดุลและคานอำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร และเพื่ออุทธรณ์ปัญหาความขัดแย้งระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหารต่อประชาชน แต่ในปัจจุบันนี้การยุบสภาผู้แทนราษฎรยังมีวัตถุประสงค์เพื่อความได้เปรียบในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดใหม่และเพื่อใช้เป็นทางออกในการแก้ปัญหาทางตันทางการเมืองอีกด้วย แต่อย่างไรก็ดี ไม่ว่าจะใช้การยุบสภาผู้แทนราษฎรเพื่อวัตถุประสงค์ใดก็ตาม

ควรคำนึงถึงหลักการของการยุบสภาผู้แทนราษฎร ความถูกต้องเหมาะสม ผลดีและผลเสียที่จะเกิดขึ้นหลังจากที่มีการยุบสภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วย เพราะการยุบสภาผู้แทนราษฎรที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้งนั้นก่อให้เกิดผลตามมาหลายประการ ทั้งการสิ้นสุดความเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ความสิ้นสุดความเป็นรัฐมนตรี การรักษาการในตำแหน่งต่างๆ ผลทางกฎหมายต่อฝ่ายบริหารเองและต่อฝ่ายนิติบัญญัติ การจัดการเลือกตั้งใหม่ และที่สำคัญคือ ผลต่อประชาชนและประเทศชาติ

การศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่องปัญหาการยุบสภาผู้แทนราษฎรนี้มุ่งศึกษาเพื่อการเรียนรู้และทำความเข้าใจถึงการยุบสภาผู้แทนราษฎรให้มากขึ้น โดยได้ศึกษาถึงการยุบสภาผู้แทนราษฎรทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศคือประเทศอังกฤษ ประเทศเยอรมัน และประเทศฝรั่งเศส เพื่อจะให้เห็นถึงการยุบสภาผู้แทนราษฎรที่มีความแตกต่างกันไปทั้งในแง่รูปแบบการยุบสภาผู้แทนราษฎร ผู้มีอำนาจยุบสภาผู้แทนราษฎร สาเหตุหรือข้อจำกัดของการยุบสภาผู้แทนราษฎร เงื่อนไขเวลาที่สามารถยุบสภาผู้แทนราษฎรได้ เป็นต้น เมื่อได้ศึกษาทำความเข้าใจการยุบสภาผู้แทนราษฎรในต่างประเทศรวมทั้งได้ศึกษาทำความเข้าใจการยุบสภาผู้แทนราษฎรในประเทศไทยแล้วจะสามารถทราบถึงที่มาและเหตุผลว่าทำไมประเทศนั้นจึงมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรและเหตุใดจึงกำหนดรูปแบบการยุบสภาผู้แทนราษฎรไว้เช่นนั้น นอกจากนี้ การศึกษาทำความเข้าใจในหลากหลายประเทศและหลากหลายรูปแบบยังช่วยให้สามารถพิจารณาได้อีกว่าการยุบสภาผู้แทนราษฎรที่ถูกต้องเหมาะสมควรเป็นแบบใด แต่อย่างไรก็ตาม การจะตัดสินใจหรือการจะยอมรับว่าการยุบสภาผู้แทนราษฎรควรเป็นเช่นใด ต้องคำนึงประวัติศาสตร์ความเป็นมา พัฒนาการทางการเมืองการปกครอง ความรู้สึกนึกคิด และการปฏิบัติตัวของคนในประเทศเป็นสำคัญ เพราะรูปแบบที่ดีเหมาะสมในประเทศหนึ่งอาจไม่เหมาะสมกับอีกประเทศหนึ่งก็เป็นได้